

บทความวิจัย

การวิเคราะห์ความขัดแย้งจากโครงการพัฒนาอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่: กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรมจะนะ

นิเวศน์ สาทิม¹ ฮาซันอักกริม ดงนะแดง²

(Received: May 23, 2022; Revised: June 17, 2023; Accepted: June 22, 2023)

บทคัดย่อ

โครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะมีแผนพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ก่อเกิดความเห็นต่าง กังวล และความขัดแย้ง บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเหตุการณ์สำคัญของโครงการ วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และประเด็นความขัดแย้ง ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาประยุกต์ใช้เครื่องมือแผนภาพตัวแสดงและความสัมพันธ์ เครื่องมือห้วงมอ ในการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์แก่นสาระ ผลการวิจัยพบว่าเหตุการณ์สำคัญเริ่มจาก ปี 2559 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบหลักการโครงการเมืองต้นแบบสามเหลี่ยม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ปี 2562 ขยายโครงการให้จะนะเป็นเมืองอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต ปี 2563 มีการชุมนุมคัดค้านหลายครั้ง ปี 2564 มีการชุมนุมหน้าทำเนียบรัฐบาลและมีการสลายการชุมนุม นำไปสู่การเรียกร้องให้ประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ปลายปี 2565 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติว่าจ้างสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่จัดทำ SEA กำหนดเสร็จในระยะเวลา 18 เดือน ผลการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบความซับซ้อน ตัวแสดงมีภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และ

¹ ดร. สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ E-mail: niwadee.s@psu.ac.th

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ E-mail: arsun.do@psu.ac.th (Corresponding Author)

ประชาชน การวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งพบฝ่ายคัดค้านมีจุดยืน ไม่ต้องการ
นิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ฝ่ายสนับสนุนมีจุดยืน สนับสนุนโครงการ จุดสนใจ
ของฝ่ายคัดค้าน ไม่ต้องการเปลี่ยนผังเมืองเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม
ฝ่ายสนับสนุนมีจุดสนใจระดับการพัฒนาพื้นที่แบบก้าวกระโดด ฝ่ายคัดค้าน
เห็นความจำเป็นในการปกป้องฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ฝ่ายสนับสนุนเห็นความจำเป็นในการขยายความเจริญทางเศรษฐกิจ ฝ่ายคัดค้าน
กลัวผลจากการเปลี่ยนแปลงทำให้คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่แย่ลง สอดคล้อง
กับฝ่ายสนับสนุนที่มีความกลัวว่าคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่แย่ลง
ข้อค้นพบสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งและลดความรุนแรง
ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ความขัดแย้ง โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่
นิคมอุตสาหกรรมจะนะ

Research Article

Analysis of Conflicts Arising from Large-Scale Industrial Development Projects: A Case Study of the Chana Industrial Estate

Niwadee Saheem¹ Hasan Akrim Dongnadeng²

Abstract

The Chana industrial estate project was designed to accommodate large-scale industrial growth, resulting in varied perspectives, concerns, and controversies. This study examines project milestones, stakeholders, and conflict. It analyses data from documents and in-depth interviews with key stakeholders using Actor and Relation mapping and the Onion theory. Based on the research findings, the Cabinet approved the Triangle Model City project in 2016, which sought to establish stability, prosperity, and sustainability. In 2019, the project was expanded to create Chana, a futuristic industrial metropolis. 2020 witnessed numerous protests and demonstrations. There were disturbances at government offices in 2021, followed by the dissolution of the demonstrations, which led to demands for a Strategic Environmental Assessment (SEA). The Office of the National Economic and Social Development Council commissioned a

¹ Ph.D., Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University, E-mail: niwadee.s@psu.ac.th

² Lecturer, Ph.D., Major in Public Policy, Faculty of Political Science, Prince of Songkla University, E-mail: arsun.do@psu.ac.th (Corresponding Author)

regional academic institution to finish the SEA in 18 months by 2022. Stakeholders analysis revealed complexity. The government, the private sector, non-governmental organizations, and the general public are the key actors. As determined by an analysis of the conflict issues, the opposing party does not support the establishment of large-scale industrial estates, whereas the supporting party is in favour of the project. The concerns of the opposing party include a desire not to convert agricultural areas into industrial ones, whereas the supporting party is interested in accelerating the area's development. The opposing party recognizes the need to preserve natural resources and the environment, whereas the supporting party recognizes the need to increase economic prosperity. The opposing party is concerned that the alterations will result in a decline in the quality of life for the local population. This is consistent with the concerns of the supporting party, which fears that the quality of life for the locals will decline. These findings can be used as guidelines for resolving conflicts and preventing their escalation in the future.

Keywords: Conflict Analysis, Large-Scale Industrial Development Project, Chana Industrial Estate

บทนำ

การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยนำไปสู่การขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมไปยังภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อรองรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากร ระบบสาธารณสุขปกคของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นโครงการพัฒนาขนาดใหญ่อาจก่อให้เกิดประเด็นความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาโครงการ หรือแม้แต่ความขัดแย้งระหว่างประชาชนในชุมชนด้วยกันเองที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ทั้งในประเด็นความกังวล ความไม่เชื่อมั่นต่อโครงการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น (Singsri & Chompunth, 2018)

โครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 16,753 ไร่ ครอบคลุมในเขต 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลดงลิ้นชัน นาทับ และสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยโครงการดังกล่าวมีแผนที่จะพัฒนาท่าเรือน้ำลึก เขตอุตสาหกรรมศูนย์รวมและกระจายสินค้า เขตอุตสาหกรรมผลิตไฟฟ้า พื้นที่ศูนย์บริการเบ็ดเตล็ด รวมถึงเขตอุตสาหกรรมหนักและเบาต่าง ๆ (Themetter, 2020) เดิมพื้นที่ดังกล่าวเคยถูกวางแผนเอาไว้เป็นพื้นที่สีเขียว หรือพื้นที่สำหรับทำเกษตรกรรมเท่านั้น แต่ภายหลังถูกเปลี่ยนให้เป็นผังเมืองสีม่วง โดยไม่ผ่านการรับฟังเสียงของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งตามหลักการที่จะเปลี่ยนผังเมืองให้เป็นสีม่วงได้นั้น จะต้องผ่านการรับฟังเสียงของประชาชนในพื้นที่ก่อน จนนำมาสู่ความขัดแย้งใน 3 ประเด็นหลัก ๆ คือ ประเด็นสิ่งแวดล้อม ประเด็นเศรษฐกิจ และประเด็นของคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ ระหว่างสองฝ่ายที่สนับสนุนและคัดค้านการเกิดขึ้นของโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ นอกจากนี้ โครงการดังกล่าวยังอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ภายใต้โครงการเมืองต้นแบบสามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งได้รับความเห็นชอบในหลักการจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2559 และต่อมาได้ถูกประกาศกำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเฉพาะกิจ เป็นเมืองอุตสาหกรรมก้าวหน้าในอนาคต จนนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างผู้ที่สนับสนุนการสร้างนิคมอุตสาหกรรมกับผู้คัดค้านการเกิดนิคมอุตสาหกรรมจะนะ

และเกิดการประท้วงขึ้นในหลายครั้งทั้งในจังหวัดสงขลา และหน้าทำเนียบรัฐบาล ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้เสมือนเป็นความขัดแย้งทางความคิดที่สะท้อนถึงมุมมองการพัฒนาที่แตกต่างกัน โดยฝ่ายสนับสนุนให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบก้าวกระโดดและมองตัวเลขการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นตัวชี้วัดการเจริญเติบโตและการพัฒนาของพื้นที่ ในขณะที่ฝ่ายคัดค้านให้ความสำคัญในประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ของฐานทรัพยากร และการเปลี่ยนผังเมืองในพื้นที่ จึงส่งผลทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างสองฝ่ายที่มีมุมมองไม่ตรงกัน ซึ่งก่อนหน้านี้พื้นที่ดังกล่าวเคยเกิดความขัดแย้งในลักษณะที่ใกล้เคียงกันระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กรณีโรงแยกก๊าซธรรมชาติจะนะ กรณีโรงไฟฟ้าจะนะ กรณีท่าเทียบเรือจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล และกรณีการถมที่ดินในทะเล (Kesarat & Rinthaisong, 2019)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ วิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ และวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้ง ผ่านการประยุกต์ใช้เครื่องมือแผนภาพตัวแสดงและความสัมพันธ์ (Actor and Relation Mapping) และเครื่องมือหัวหอม (Onion) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ผลการศึกษามีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น ข้อค้นพบจากการศึกษาทำให้เข้าใจลำดับความเป็นมาของเหตุการณ์ประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมจะนะ ตลอดจนนำไปสู่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และสามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ 2) วิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ และ 3) วิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งกรณีโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดทฤษฎีความขัดแย้งและความรุนแรง แนวคิด และทฤษฎีสันติภาพมาอธิบายสถานการณ์ เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงประยุกต์ใช้เทคนิคหรือเครื่องมือการจัดการความขัดแย้งมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ตัวแสดงที่อยู่ในความขัดแย้ง วิเคราะห์ความสัมพันธ์และประเด็น และความเป็นไปได้ของสถานการณ์ความรุนแรง โดยแต่ละทฤษฎีจะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่อย่างแพร่หลาย เกิดจากความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม โดยความขัดแย้งที่มีอยู่ในตัวของบุคคลเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งภายนอกอื่น ๆ ซึ่งแนวทางที่จะสามารถจัดการความขัดแย้งได้ จะต้องทำความเข้าใจเรื่องความขัดแย้งที่มีอยู่ในตัวบุคคลก่อน จึงสามารถจัดการความขัดแย้งทางสังคมและวัฒนธรรมได้ และเมื่อกล่าวถึงทฤษฎีความขัดแย้ง ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีหลายแนวคิดที่กล่าวถึงความขัดแย้ง เช่น แนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) เชื่อว่าความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน เป็นกฎพื้นฐานของชีวิต เป็นสภาพปกติของสังคม และเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนสังคม โดยเชื่อว่าจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจากเศรษฐกิจแล้วจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและทางการเมือง แนวคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ความขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างบุคคลเกิดได้ทุกที่ ในสังคม โดยเกิดจากการกระทำของบุคคลที่ต้องการบรรลุความปรารถนาของตนจนเกิดการปะทะกับการต่อต้านของอีกฝ่ายหนึ่งหรือหลาย ๆ กลุ่ม ซึ่งการแข่งขันกัน เป็นรูปแบบหนึ่งของความขัดแย้งที่เป็นผลมาจากการที่มีทรัพยากรหรือรางวัลอย่างจำกัด แนวคิดของ ยอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel) ความขัดแย้งเป็นปฏิสัมพันธ์แบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่มสมาชิกที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน โดยเชื่อว่าความขัดแย้งระหว่างสองฝ่ายแสดงให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์และความสามัคคีกลมเกลียวกันภายในกลุ่ม แต่ความกลมเกลียวภายในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่มก็จะเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งด้วย เป็นต้น (Saenkum & Sangkachan, 2018)

นอกจากนี้ Chaijaroenwatana (2018) ได้เสนอรูปแบบการวิเคราะห์ความขัดแย้งเชิงลึก ซึ่งประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ หนึ่งในองค์ประกอบ คือ การวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ เป็นการวิเคราะห์ว่าใครเกี่ยวข้องในความขัดแย้งนั้น ๆ บ้าง และมีความสัมพันธ์กันอย่างไรทั้งในเชิงความขัดแย้งและความร่วมมือ ทำให้สามารถวิเคราะห์ความขัดแย้งได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งล้วนอ้างถึงกลุ่มผู้เกี่ยวข้องซึ่งจะนำไปสู่แนวทางในการหาทางออกของความขัดแย้งได้

แนวคิดและทฤษฎีความรุนแรง

จากการทบทวนวรรณกรรม จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายของคำว่าความรุนแรงไว้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้พอจะสรุปได้ว่า ความรุนแรง คือ การใช้กำลังหรืออำนาจทางกายเพื่อข่มขู่หรือกระทำต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อกลุ่มบุคคล หรือชุมชน ส่งผลต่อร่างกาย เช่น บาดเจ็บ ตาย เป็นต้น หรือส่งผลต่อจิตใจ เช่น การพุดจาตุถูก ด่าทอ เหยียดหยาม ปล่อยปละละเลย เป็นต้น หรือเป็นการยับยั้งการเจริญงอกงามหรือการกีดกันหรือปิดกั้น ทำให้สูญเสียสิทธิบางประการ และขาดการได้รับในสิ่งที่สมควรจะได้รับ และเมื่อก้าวถึงทฤษฎีความรุนแรง จะเห็นได้ว่า โจฮัน เกาล์ตุง (Johan Galtung) ได้นำเสนอแนวความคิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) การเอาเปรียบทางสังคม (Exploitation) อันส่งผลให้คนกลุ่มหนึ่งมีอำนาจเหนือคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ถูกเอาเปรียบ และทำให้สังคมมีโครงสร้างและสร้างสถาบันที่ยุ่งสถานะของความเหนือกว่านั้นไว้ รวมทั้งปล่อยให้ผู้คนที่ถูกเอารัดเอาเปรียบดำรงชีวิตอยู่ในสภาพที่ทุกข์ทรมานไร้ทางออก

แนวคิดและทฤษฎีสันติภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสันติภาพ จะเห็นได้ว่า มีนักวิชาการกล่าวถึงทฤษฎีสันติภาพในแง่มุมที่มีความหลากหลาย ทั้งในแง่ของการให้ความหมาย พัฒนาการของสันติภาพ การสร้างตัวแบบสันติภาพ ซึ่งตัวแบบในการสร้างสันติภาพที่มักจะถูกพูดถึงบ่อยครั้ง ได้แก่ ตัวแบบการสร้างสันติภาพ (Peace-building Model) ของ Galtung ซึ่งถือเป็นโมเดลที่ทุกฝ่ายปรารถนา

เพราะเป็นขั้นที่ความขัดแย้งได้รับการแก้ไขทั้งด้านโครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้ง ด้านทัศนคติ และพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล โดยการจะได้มาซึ่งการสร้างสันติภาพนั้นจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ประกอบด้วย Peace-keeping คือ การรักษาความสงบไม่ให้เกิดการปะทะหรือเผชิญหน้ากันระหว่างคู่ขัดแย้ง ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญคือรัฐบาลและกลุ่มผู้เห็นต่าง ซึ่งนิยมใช้ความรุนแรงและอาวุธในการจัดการความขัดแย้ง Peace-making คือ ความพยายามในการใช้นโยบายการพูดคุย การเจรจาตกลงจากทั้งสองฝ่ายเพื่อจัดการผลประโยชน์ที่ไม่ตรงกัน ซึ่งการเสี่ยงใช้มาตรการและวิธีรุนแรงแต่ใช้นโยบายหรือวิธีการการเมืองแทนนั่นเอง (Galtung, 1969)

อีกตัวแบบหนึ่งที่ได้รับการนิยมนำมาใช้เป็นแนวทางการสร้างสันติภาพก็คือปิรามิดของ Lederach (1997) ที่แสดงให้เห็นภาวะผู้นำของตัวแสดงระดับต่าง ๆ พร้อมวิธีการสร้างสันติภาพและของตัวแสดงเหล่านั้น ปิรามิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำในระดับต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชากร ซึ่งยิ่งเรามุ่งไปที่ผู้นำในระดับล่างเท่าไรผลกระทบต่อประชาชนก็จะยิ่งมีมากเท่านั้น อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าประชาชนในทุกระดับมีความสำคัญในกระบวนการสร้างสันติภาพไม่น้อยไปกว่ากัน กล่าวคือ วิธีการสร้างสันติภาพจำเป็นต้องใช้ผู้นำหลายระดับเพื่อให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีนักวิจัยที่ศึกษาถึงโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในหลายประเด็น สามารถสังเคราะห์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สาเหตุของความขัดแย้ง

ตารางที่ 1 สาเหตุความขัดแย้ง

สาเหตุความขัดแย้ง	รายละเอียด	แหล่งที่มา
- การขาดความเชื่อมั่น	ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อความโปร่งใสของโครงการ	Singsri & Chompunth, 2018
- ขาดการรับรู้ข้อมูล	ประชาชนขาดการรับรู้ข้อมูลโครงการ ข้อมูลของคู่ขัดแย้งไม่ตรงกัน การวิเคราะห์ตีความข้อมูลผิดพลาดแตกต่างกัน ปิดบังข้อมูล การสื่อสารประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง	Singsri & Chompunth, 2018; Garagait & Chaijaroenwatana, 2022
- ขาดการมีส่วนร่วม	ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตัวเอง	Singsri & Chompunth, 2018; Garagait & Chaijaroenwatana, 2022; Kesarat & Rinthaisong, 2019
- ความกังวลถึงผลกระทบ	ความกังวลผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมของคนในชุมชน	Garagait & Chaijaroenwatana, 2022

ตารางที่ 1 สาเหตุความขัดแย้ง (ต่อ)

สาเหตุความขัดแย้ง	รายละเอียด	แหล่งที่มา
- หน่วยงานที่ รับผิดชอบขาดการ บูรณาการ	การทำงานของหน่วยงาน ที่รับผิดชอบขาดการ บูรณาการ ผูกขาด รวม ศูนย์ที่ส่วนกลางและ ภูมิภาค	Garagait & Chaijaroenwatana, 2022; Kesarat & Rinthaisong, 2019
- ทศนคติที่มีต่อ โครงการที่แตกต่าง	ทศนคติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ มีเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ที่ประชาชนเห็นความ ล้มเหลวของโครงการอื่น	Garagait & Chaijaroenwatana, 2022; Kesarat & Rinthaisong, 2019

ที่มา: ผู้วิจัยสังเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวทางแก้ไขความขัดแย้ง

มีนักวิจัยที่ศึกษาถึงแนวทางในการจัดการความขัดแย้งจากโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ไว้อย่างหลากหลาย โดยสามารถสังเคราะห์ดังต่อไปนี้

สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและดำเนินโครงการอย่างโปร่งใส (Singsri & Chompunth, 2018)

สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ คือ การที่ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการรวมถึงการรับฟังความคิดเห็น และนำความเห็นไปใช้ในการตัดสินใจดำเนินงาน (Singsri & Chompunth, 2018; Garagait & Chaijaroenwatana, 2022)

การใช้มาตรการทางกฎหมาย คือการดำเนินการตามกฎหมายและมาตรการสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด การแก้ไขระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องและปรับแนวคิดในการแก้ไขปัญหาให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้สิทธิทางกฎหมาย

เพื่อช่วยเหลือให้ความเป็นธรรม (Singsri & Chompunth, 2018; Garagait & Chaijaroenwatana, 2022)

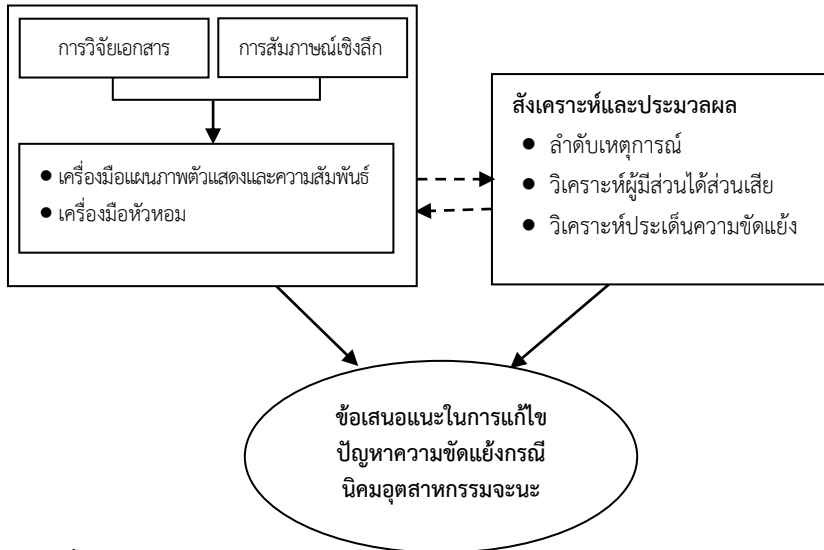
การจัดตั้งคณะทำงาน หรือการจัดทำประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและชัดเจน (Singsri & Chompunth, 2018; Garagait & Chaijaroenwatana, 2022)

การให้อำนาจชุมชนในพื้นที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง (Garagait & Chaijaroenwatana, 2022)

การมีระบบบรรเทาทุกข์ผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ คือ การได้รับค่าเยียวยาชดเชยที่เหมาะสมและเป็นธรรมในกรณีที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนา แสดงถึงความรับผิดชอบของผู้พัฒนาโครงการ (Singsri & Chompunth, 2018; Kesarat & Rinthaisong, 2019)

การมีคนกลางที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียช่วยในการเจรจาไกล่เกลี่ยกับผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย เพื่อหาข้อยุติ แสดงความจริงใจแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ที่สามารถยอมรับได้ทุกฝ่าย (Singsri & Chompunth, 2018)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้งสองแหล่งมาวิเคราะห์สังเคราะห์ และประมวลผลความขัดแย้งกรณีนิคมอุตสาหกรรมจะนะ ผ่านการประยุกต์ใช้เครื่องมือการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ เครื่องมือแผนภาพตัวแสดงและความสัมพันธ์ เครื่องมือหัตถม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการศึกษาเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) ลำดับเหตุการณ์กรณีความขัดแย้งนิคมอุตสาหกรรมจะนะ 2) การวิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งกรณีศึกษา และ 3) การวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรมจะนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์ความขัดแย้งจากโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรมจระนะ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นวิธีการค้นคว้ารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีบุคคลอื่นได้บันทึก หรือตีพิมพ์เผยแพร่ไว้แล้ว เช่น สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มาอธิบายปรากฏการณ์ สภาพความเป็นจริงของเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ร่วมกับการใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ความขัดแย้ง ได้แก่ ตัวแทนฝ่ายสนับสนุน ตัวแทนฝ่ายคัดค้าน ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ ตัวแทนนักวิชาการ ตัวแทนละ 1 คน ทั้งหมดจำนวน 4 คน มาเป็นข้อมูลสนับสนุนในการวิเคราะห์ความขัดแย้งกรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรมจระนะ ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ประกอบด้วย เว็บไซต์ข่าว คลิปการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีความขัดแย้ง สื่อสังคมออนไลน์ และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. ประยุกต์ใช้เครื่องมือแผนภาพตัวแสดงและความสัมพันธ์ (Actor and Relation Mapping) โดยดัดแปลงจากวิธีการของ Peace Resource Collaborative (2021) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีโครงการนิคมอุตสาหกรรมจระนะ ใช้ในการวิเคราะห์ตัวแสดง (Actors) ว่ามีตัวแสดงใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความขัดแย้ง ตัวแสดงที่มีความเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อสถานการณ์ความขัดแย้งมากน้อยเพียงใด และตัวแสดงเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือลบอย่างไร ตามขั้นตอนในการวิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการนิคมอุตสาหกรรมจระนะ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ 2) ระดมความเห็นและสังเคราะห์ว่ามีตัวแสดงใดที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งบ้าง โดยใช้สัญลักษณ์ 1 วงกลมต่อ 1 ตัวแสดง 3) วิเคราะห์ว่าแต่ละตัวแสดง มีบทบาท หรืออิทธิพลต่อความขัดแย้งมากน้อยเพียงใด โดยใช้ขนาดของวงกลมเป็นตัวกำหนด 4) ระบุ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์อันดีต่อกันหรือขัดแย้งกันมากน้อยเพียงใด โดยใช้สัญลักษณ์ของเส้นเป็นตัวกำหนด

3. ประยุกต์ใช้เครื่องมือหัวหอม (Onion) ของ Peace Resource Collaborative (2021) ในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา โดยเลือกตัวแสดงที่มีความสำคัญต่อความเป็นไปของสถานการณ์ความขัดแย้ง 2 ตัวแสดงหลัก ได้แก่ ตัวแทนฝ่ายสนับสนุนและตัวแทนฝ่ายคัดค้านโครงการนิคมอุตสาหกรรมจนะเพื่อนำมาวิเคราะห์ 4 ประเด็นหลัก คือ 1) จุดยืน (Position): สิ่งบ่งชี้ความต้องการซึ่งเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ 2) จุดที่สนใจ (Interest): สิ่งที่ต้องการลึก ๆ ซึ่งเป็นเหตุผลและคำอธิบายว่าทำไมจึงมีจุดยืนอย่างที่บอกหรือประกาศไป 3) ความจำเป็น (Need): สิ่งที่ขาดไม่ได้เลย 4) ความกลัว (Fear): สิ่งที่ยังกลัวไม่ต้องการสูญเสียไป ไม่ต้องการพบเจอ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ช่วยให้เข้าใจว่าแต่ละฝ่ายมีความต้องการและความกังวลอะไร เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ความขัดแย้งจากโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่: กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรมจนะ สามารถแบ่งผลการวิเคราะห์เป็น 3 มิติตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย 1) ลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับโครงการนิคมอุตสาหกรรมจนะ 2) ผลการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) ผลการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา (ทฤษฎีหัวหอม)

ลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับโครงการนิคมอุตสาหกรรมจนะ

การรวบรวมรายงานข่าวจากหลากหลายแหล่ง (BBC News Thai, 2021; Springnews, 2021; Matchon Online, 2020; Bangkok Business, 2022; Songkhla Focus, 2023) สรุปลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับโครงการนิคมอุตสาหกรรมจนะ จำแนกตามรายปี เริ่มตั้งแต่โครงการได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2559 จนถึงปี พ.ศ. 2566 เป็นระยะเวลาเกือบ 8 ปี ซึ่งในแต่ละลำดับเหตุการณ์มีรายละเอียดดังนี้

ปี พ.ศ. 2559

- วันที่ 4 ตุลาคม 2559 คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบในหลักการโครงการเมืองต้นแบบ สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ที่มีพื้นที่โครงการครอบคลุม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ 1) อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี มุ่งเน้นอุตสาหกรรมการแปรรูป 2) อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มุ่งเน้นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และอำเภอสุไหงโกลอก จังหวัดนราธิวาส มุ่งเน้นการค้าชายแดน

ปี พ.ศ. 2562

- วันที่ 7 พฤษภาคม 2562 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ขยายโครงการเมืองต้นแบบ สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ไปยังอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
- วันที่ 9 ธันวาคม 2562 ศอ.บต. ประกาศกำหนดให้อำเภอจะนะ เป็นเขตพัฒนาเฉพาะกิจในฐานะเป็นเมืองอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต

ปี พ.ศ. 2563

- วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2563 ศอ.บต. มีหนังสือถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ให้เริ่มดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีในประเด็นการปรับผังเมืองเพื่อรองรับการลงทุนของภาคเอกชน ตามแผนการลงทุนเร่งด่วน
- วันที่ 23 เมษายน 2563 ศอ.บต. ประกาศรับความเห็นเกี่ยวกับโครงการในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และเตรียมจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในวันที่ 14-20 พฤษภาคม 2563
- วันที่ 7 พฤษภาคม 2563 ครบรอบ 1 ปี ที่คณะรัฐมนตรี เห็นชอบอนุมัติให้จะนะเป็นพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขณะที่ นพ.สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจะนะ จังหวัดสงขลา รองประธานชมรมแพทย์ชนบทภาคใต้ โพสต์ข้อความผ่านเฟซบุ๊กส่วนตัวระบุว่า วันที่ดีเดียว 7 พฤษภาคม 2563 วันแห่งการแสดงออกปกป้อง

จะนะจากนโยบายทำลายล้างของรัฐบาล ไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน Mob from Home ร่วมกันแสดงออก โพสต์ในสื่อโซเชียล ติดแฮชแท็ก #SAVECHANA เพื่อช่วยชาวบ้านจะนะ ปกป้องจะนะ ปกป้องทะเล จากมติ คสช.ที่ไร้ความชอบธรรม

- วันที่ 12 พฤษภาคม 2563 **ชาวบ้านเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่นยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา** และปักหลักชุมนุมเรียกร้องให้ยกเลิกเวทีรับฟังความคิดเห็นของ คอ.บต. เนื่องจากไม่มีการให้ข้อมูลผลกระทบของโครงการอย่างครบถ้วนรอบด้าน วันเดียวกันนี้ น.ส.ไคริยะห์ ระหมันยะ เขียนจดหมายเปิดผนึก "จดหมายน้อย ถึงปู่ประยูรค์" ขอให้รับฟังเสียงของลูกหลานชาวประมงทะเลจะนะ
- วันที่ 13 พฤษภาคม 2563 การชุมนุมของชาวจะนะ ทำให้ **คอ.บต. ประกาศเลื่อนเวทีรับฟังความคิดเห็น** เกี่ยวกับโครงการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมจะนะไปเป็นวันที่ 11 กรกฎาคม 2563
- วันที่ 29 มิถุนายน 2563 ไคริยะห์ ระหมันยะ หรือลูกสาวแห่งทะเลจะนะ เดินทางไปยัง กรุงเทพฯ เพื่อ**ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการพัฒนาการเมือง การสื่อสารมวลชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนสภาผู้แทนราษฎร โดยขอให้ตรวจสอบการทำงานของ คอ.บต.** หลังพบความผิดปกติหลายอย่างในฐานะผู้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
- วันที่ 2 กรกฎาคม 2563 น.ส.ไคริยะห์ และเครือข่ายปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสงขลา-สตูล **ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการพัฒนาการเมืองฯ สภาผู้แทนราษฎร ขอให้ตรวจสอบการทำงานของ คอ.บต.** ที่เกี่ยวกับโครงการเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจอำเภอจะนะ
- วันที่ 11 กรกฎาคม 2563 คอ.บต. **เดินทางจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นที่โรงเรียนจะนะวิทยาและที่ อบต.ตลิ่งชัน** โดยใช้กำลังตำรวจมาดูแลความสงบเรียบร้อยกว่า 1,000 นาย ขณะที่เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่นและ

ผู้ไม่เห็นด้วยร้องเรียนว่าถูกสกัดไม่ให้เข้าร่วมเวที โดยมีการประทุวงบริเวณสี่แยกวงเวียนจะนะ

- วันที่ 17 กรกฎาคม 2563 **เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่นประกาศจุดยืนคัดค้านโครงการเมืองอุตสาหกรรมจะนะ และส่งจดหมายเปิดผนึกถึงนายกฯ ให้ยกเลิกมติ ครม.** ที่เกี่ยวข้องและหยุดใช้อำนาจพิเศษของ คอ.บต. ในการผลักดันโครงการ
- วันที่ 18 สิงหาคม 2563 คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบรายงานผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจอำเภอจะนะ และให้**กรมโยธาธิการแก้ไขผังเมืองรองรับแผนเร่งด่วนการลงทุนของภาคเอกชน**
- วันที่ 28 กันยายน 2563 **คณะกรรมการผังเมืองรวมจังหวัดสงขลามิมติเห็นชอบเปลี่ยนผังเมืองให้ที่ดินบางส่วนของ อ.จะนะ จากพื้นที่สีเขียว/สีเขียวอ่อน (พื้นที่ชนบทเกษตรกรรม/อนุรักษ์ป่าไม้) เป็นสีม่วง (อุตสาหกรรม)** เพื่อรองรับโครงการเมืองอุตสาหกรรมจะนะ
- วันที่ 10-15 ธันวาคม 2563 ชาวบ้านจะนะและเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่นเดินทางจาก จ.สงขลา มาปักหลัก**ชุมนุมที่ทำเนียบรัฐบาล เรียกร้องให้นายกฯ หยุดโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ และให้จัดทำการศึกษาประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ก่อนเดินหน้าโครงการ** เพื่อให้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจต่อโครงการพัฒนาในพื้นที่ต่าง ๆ ของภาคใต้
- วันที่ 14 ธันวาคม 2563 ร.อ.ธรรมนัส พรหมเผ่า รมช.เกษตรฯ ในขณะที่เดินทางมาพูดคุยกับกลุ่มผู้ชุมนุม โดยกล่าวว่าเขาได้รับมอบหมายจาก พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกฯ ให้มาสอบถามข้อมูลจากผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการสร้างนิคมอุตสาหกรรมจะนะ พร้อมกับบอกว่าจะให้ชะลอโครงการไปก่อน หลังจากนั้น **ร.อ.ธรรมนัสได้ทำ**

**บันทึกข้อตกลง "ผลการเจรจาการแก้ไขปัญหาระหว่างกลุ่มจะนะรักษั
ถึนกับผู้แทนรัฐบาล" มีใจความสำคัญ คือ**

- ยอมรับข้อเสนอของเครือข่ายฯ ที่ให้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของ ศอ.บต. และติดตามการแก้ไขปัญหาคองการเมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคตอำเภอจะนะ
 - ให้ยุติการดำเนินการใด ๆ ในโครงการนี้เอาไว้ก่อน โดยเฉพาะการเปลี่ยนผังเมืองและการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของโครงการอุตสาหกรรมของบริษัทเอกชน
 - รัฐบาลต้องจัดให้มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของโครงการ
- วันที่ 15 ธันวาคม 2563 ครม. มีมติ ให้ พล.อ.ประวิตร วงศ์สุวรรณ รองนายกฯ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการติดตามและแก้ไขปัญหาคองการจะนะ เมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต

ปี พ.ศ. 2564

- วันที่ 8 กันยายน 2564 ร.อ.ธรรมนัส ถูกปลดจากการเป็น รมช. เกษตรฯ
- วันที่ 6 ธันวาคม 2564 เครือข่ายจะนะรักษัถึนชุมนุมที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลทำตามบันทึกข้อตกลงที่ทำไว้กับผู้ชุมนุมเมื่อเดือน ธันวาคม 2563 และประท้วงที่มีการทำผิดสัญญาเนื่องจากบริษัทเอกชนได้เดินหน้าจัดทำไอเอเอของโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ และเวลา 21.00 น. กองร้อยควบคุมฝูงชน เดินทางเข้าไปที่หมู่บ้านลูกทะเลจะนะรักษัถึน ควบคุมตัวชาวบ้านในนาม เครือข่ายจะนะรักษัถึนจากจังหวัดสงขลา ที่ปักหลักข้างทำเนียบฯ ขึ้นรถผู้ต้องขัง สลายการชุมนุม
- วันที่ 7 ธันวาคม 2564 นางสาวไครยะห์ ระหมันยะ อ่านแถลงการณ์ ยืนยันต่อสื่อการคัดค้านการสร้างนิคมอุตสาหกรรมจะนะต่อไป

- วันที่ 14 ธันวาคม 2564 ตามมติ *กรม. มอบหมายให้ “สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)” ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำกรประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ภายใต้เรื่องการขยายผลโครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ไปสู่เมืองต้นแบบที่ 4 อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา “เมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต” และกำหนดแนวทางรับฟังความคิดเห็น 4 ครั้ง คือ 1) กลุ่มภาครัฐและเอกชน 2) กลุ่มผู้หวังประโยชน์การพัฒนา 3) กลุ่มแนวร่วมการพัฒนา และ 4) กลุ่มนักวิชาการ*

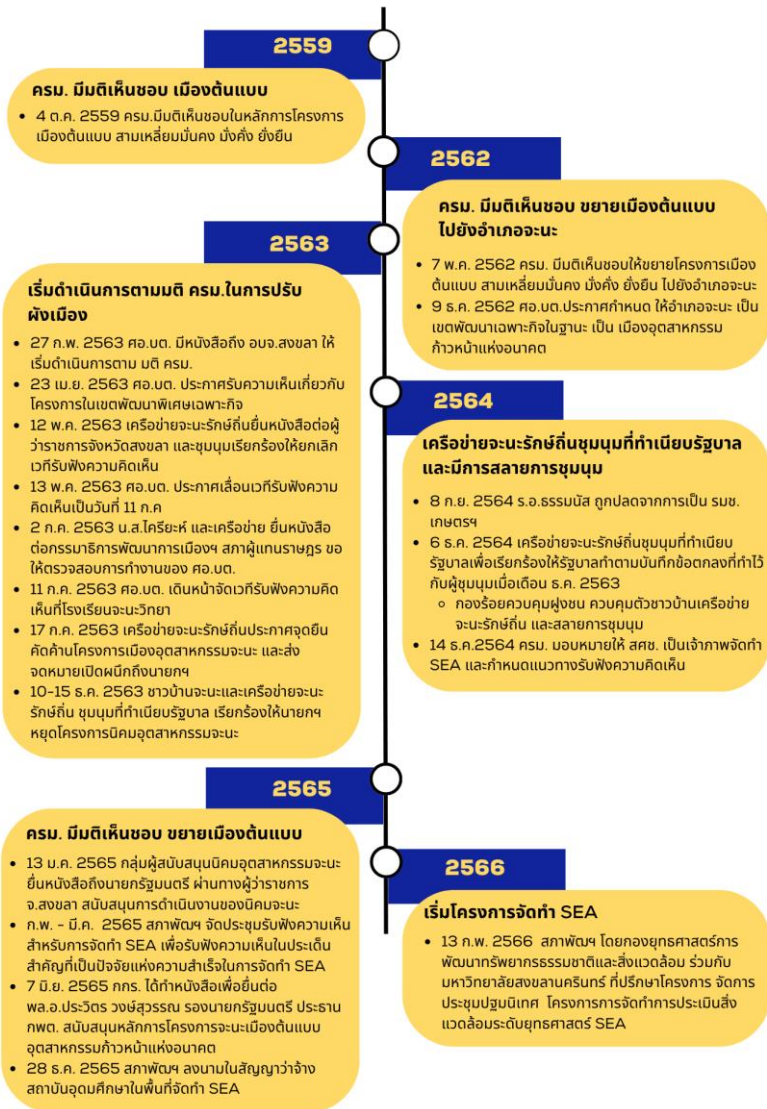
ปี พ.ศ. 2565

- 13 มกราคม 2565 กลุ่มผู้สนับสนุนนิคมอุตสาหกรรมจะนะจาก 3 ตำบลกว่า 500 คนเดินทางมายื่นหนังสือถึงพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ผ่านทางผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา โดยมีนายไพโรจน์ และสุบ ผู้อำนวยการกลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสงขลา เป็นตัวแทนรับหนังสือเรียกร้องจากตัวแทนกลุ่มสนับสนุนในอำเภอจะนะ ณ ศาลากลางจังหวัดสงขลา
- กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2565 สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นสำหรับการจัดทำ SEA จำนวน 4 ครั้ง คือ 1) กลุ่มภาครัฐและเอกชน 2) กลุ่มผู้หวังประโยชน์การพัฒนา 3) กลุ่มแนวร่วมการพัฒนา และ 4) กลุ่มนักวิชาการ เพื่อรับฟังความคิดเห็นในประเด็นสำคัญที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดทำ SEA และมีข้อสรุปว่าจังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับจังหวัดสงขลาทั้งวิถีชีวิตและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง จึงควรทำ SEA สำหรับแผนแม่บทการพัฒนาเชิงพื้นที่สงขลาและปัตตานี เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 1 มิถุนายน 2565 นายกรัฐมนตรีรับทราบความก้าวหน้าและแผนการดำเนินงาน SEA สำหรับแผนแม่บทการพัฒนาเชิงพื้นที่สงขลาและปัตตานี

- 7 มิถุนายน 2565 คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน จังหวัดสงขลา (กกร.) ได้ทำหนังสือเพื่อยื่นต่อ พล.อ. ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กพต.) ซึ่งจะมีการประชุมที่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในวันที่ 8 มิถุนายน 2565 เรื่องสนับสนุนหลักการโครงการจะนะเมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต
- 28 ธันวาคม 2565 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ลงนามในสัญญาว่าจ้างสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่จัดทำ SEA โดยมีกำหนดเสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 18 เดือน

ปี พ.ศ. 2566

- 13 กุมภาพันธ์ 2566 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ปรึกษาโครงการ **จัดการประชุมปฐมนิเทศ โครงการการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์** สำหรับแผนแม่บทการพัฒนาเชิงพื้นที่ของจังหวัดสงขลาและปัตตานี ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี
- 20-22 พฤษภาคม 2566 สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ **จัดเวทีระดมความเห็นครั้งที่ 2** ภายใต้โครงการการจัดทำ SEA สำหรับแผนแม่บทการพัฒนาเชิงพื้นที่ของจังหวัดสงขลาและปัตตานี เพื่อนำผลไปกำหนดกรอบอ้างอิงยุทธศาสตร์และขอบเขตเชิงพื้นที่และเวลา วิเคราะห์ข้อมูลฐานและทำแผนการสื่อสารและการมีส่วนร่วม และนำผลกลับมาปรับปรุงความเห็นในเวทีต่อ ๆ ไป

ภาพที่ 2 ลำดับเหตุการณ์สำคัญของความขัดแย้งจากโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมจะนะ

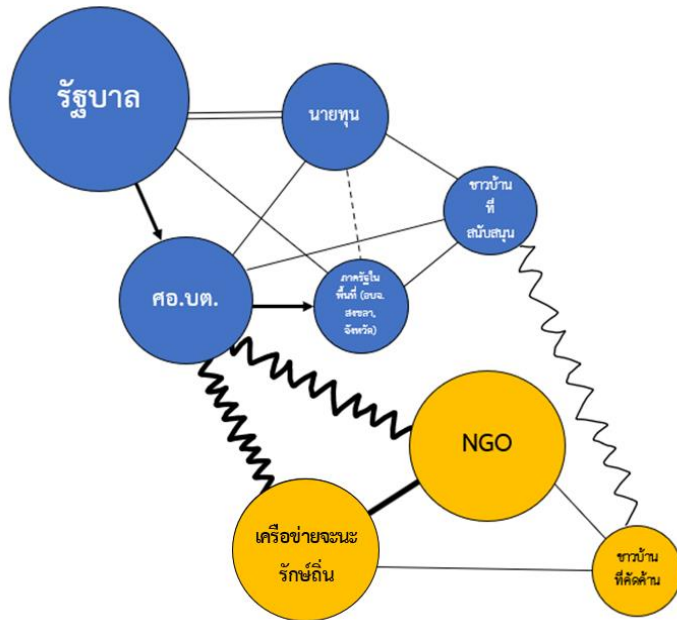
จากแผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็นลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งจากโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมจะนะ ซึ่งเริ่มต้นจากคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการโครงการ เมืองต้นแบบ สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในปี พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายสนับสนุนโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมจะนะ นำโดย ศอ.บต. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินโครงการได้ประกาศกำหนดให้อำเภอจะนะ เป็นเมืองอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต ในปี พ.ศ. 2562 และฝ่ายคัดค้านการก่อตั้งนิคมอุตสาหกรรมจะนะ หรือกลุ่มเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น ยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยในแต่ละปีความเข้มข้นของความขัดแย้งดังกล่าวมีความแตกต่างกันตามระยะเวลาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปีนั้น ๆ หลายฝ่ายมองว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะความขัดแย้งกันทางความคิดที่เห็นไม่ตรงกัน หรือมองคำว่า “การพัฒนา” ที่แตกต่างกัน จากแผนภาพแสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบันสถานการณ์ความขัดแย้งของสองฝ่ายเริ่มมีจำนวนเหตุการณ์เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จนถึงปี พ.ศ. 2565 โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2563 พบว่า มีจำนวนเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น 14 ครั้ง โดยเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2563 เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของ ศอ.บต. ที่โรงเรียนจะนะวิทยา ซึ่งเคยถูกประกาศเลื่อนมาก่อนหน้านี้ และหลายฝ่ายมองว่าการจัดเวทีดังกล่าวไม่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน จึงทำให้เกิดความคลางแคลงใจและไม่เป็นที่ยอมรับจากหลายฝ่าย นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2563 เกิดการประชุมประท้วงคัดค้านนิคมอุตสาหกรรมจะนะจำนวนหลายครั้ง ทั้งเวทีในระดับชุมชน ระดับจังหวัด ตลอดจนหน้าทำเนียบรัฐบาล รวมถึงการยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัด สงขลา คณะกรรมการพัฒนาการเมือง การสื่อสารมวลชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน สภาผู้แทนราษฎร รวมถึงจดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี สถานการณ์การประชุมและประกาศจุดยืนคัดค้านโครงการอุตสาหกรรมจะนะตลอดปี พ.ศ. 2563 นำไปสู่การทำบันทึกข้อตกลง "ผลการเจรจาการแก้ไขปัญหาระหว่างกลุ่มจะนะรักษ์ถิ่นกับผู้แทนรัฐบาล" ซึ่งนำโดย ร.อ.ธรรมนัส พรหมเผ่า รมช.เกษตรและสหกรณ์ ในขณะที่นั้น โดยมีเนื้อหาสำคัญสามประเด็น

คือ 1) ให้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของ ศอ.บต. และติดตามการแก้ไขปัญหาโครงการเมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต อำเภोजะนะ 2) ให้อยู่ติการดำเนินการใด ๆ ในโครงการนี้เอาไว้ก่อน โดยเฉพาะการเปลี่ยนผังเมืองและการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของโครงการอุตสาหกรรมของบริษัทเอกชน 3) รัฐบาลต้องจัดให้มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของโครงการ

จากเหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จนนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงปลายปี พ.ศ. 2564 ที่มีการสลายการชุมนุมเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่นหน้าทำเนียบรัฐบาลของกองร้อยควบคุมฝูงชน และจับกุมแกนนำผู้ชุมนุมคัดค้านนิคมอุตสาหกรรมจะนะจำนวนมากกว่า 30 ราย โดยเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวเกิดจากการเรียกร้องให้รัฐบาลทำตามข้อตกลงที่ทำไว้กับผู้ชุมนุมเมื่อปลายปี พ.ศ. 2563 ซึ่งหลังจากสถานการณ์ดังกล่าวแล้วได้นำมาซึ่งการจัดทำ SEA โดยปลายปี พ.ศ. 2565 สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ว่าจ้างสถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อทำการจัดทำ SEA โดยกำหนดระยะเวลาเสร็จสิ้นภายใน 18 เดือน โดยเริ่มดำเนินการปฐมนิเทศโครงการจัดทำ SEA ในปี พ.ศ. 2566 และดำเนินการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หากการจัดทำ SEA ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยจะเป็นส่วนหนึ่งในการคลี่คลายความขัดแย้งได้

ผลการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีแหล่งที่มาทั้งจากการวิเคราะห์เอกสารสื่อกระแสหลัก หนังสือพิมพ์ สื่อออนไลน์ และส่วนหนึ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกรณีความขัดแย้งนิคมอุตสาหกรรมจะนะ ทำให้เห็นว่าความขัดแย้งดังกล่าวมีความซับซ้อนทั้งในแง่ของตัวแสดงและความสัมพันธ์ของตัวแสดงในแต่ละคู่ ดังแสดงในภาพที่ 3

- ==== พันมิตร
- ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ
- ความสัมพันธ์ที่ดี
- ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น
- > ทิศทางของอิทธิพลที่เหนือกว่า
- ~~~~~ ขัดแย้งกัน
- ~~~~~ ขัดแย้งกันหนักหน่วง

ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมจระนะ

จากภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่าผลการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมจะนะมีความซับซ้อนและมีตัวแสดงที่เข้าเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งที่หลากหลาย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ความขัดแย้งกรณีนิคมอุตสาหกรรมจะนะเป็นความขัดแย้งทางความคิดที่สองฝ่ายมีความคิดเห็นไม่ตรงกันโดยฝ่ายที่สนับสนุนให้เกิดโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมมีตัวแสดงที่ชัดเจนในข่าว ได้แก่ รัฐบาล ศอ.บต. นายทุน หน่วยงานรัฐในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ประชาชน ผู้สนับสนุนโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรม ในขณะที่ฝ่ายคัดค้านโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมจะนะเห็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการคัดค้าน ได้แก่ NGO เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น ชาวบ้านที่คัดค้าน เป็นต้น เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแสดงก็พบว่ามีความสัมพันธ์ที่หลากหลาย มีทั้งความสัมพันธ์ที่ดี เป็นพันธมิตร ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นความสัมพันธ์ที่มีทิศทางอิทธิพลที่เหนือกว่า ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ขัดแย้งกัน ขัดแย้งกันหนักหน่วง เป็นต้น โดยการอธิบายความสัมพันธ์แผนภาพดังกล่าว เกิดจากการวิเคราะห์เอกสารที่รวบรวมได้จากสื่อต่าง ๆ ดังจะเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับ ศอ.บต. และความสัมพันธ์ระหว่าง ศอ.บต. กับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เป็นในลักษณะความสัมพันธ์แบบทิศทางของอิทธิพลที่เหนือกว่า เนื่องจาก รัฐบาลโดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ ศอ.บต. ขยายโครงการเมืองต้นแบบสามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ไปยังอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมจะนะ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการดังกล่าว ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่าง ศอ.บต. กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ก็มีความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ ศอ.บต. มีหนังสือถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ให้เริ่มดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีในประเด็นการปรับผังเมืองเพื่อรองรับการลงทุนของภาคเอกชน ตามแผนการลงทุนเร่งด่วน ดังนั้น จะเห็นว่าความสัมพันธ์ลักษณะดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่ผู้มีอำนาจเหนือกว่าสามารถสั่งการให้ผู้ที่มิอำนาจต่ำกว่าปฏิบัติหรือดำเนินการในสิ่งที่ต้องการได้

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มนายทุนเป็นพันธมิตรกัน ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐบาลอาจจะได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มนายทุนตามข้อตกลง ในขณะที่กลุ่มนายทุนก็ได้ผลประโยชน์โดยตรงหากนิคมอุตสาหกรรมเกิดขึ้นได้จริง และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะความสัมพันธ์ที่ดี ก็จะสามารถเห็นได้ในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับภาครัฐในพื้นที่ ความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนกับ คอ.บต. ความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนกับชาวบ้านที่สนับสนุน ความสัมพันธ์ระหว่าง คอ.บต. กับชาวบ้านที่สนับสนุน ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐในพื้นที่ กับชาวบ้านที่สนับสนุน ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายจะนะรักษถิ่นกับชาวบ้านที่คัดค้าน และความสัมพันธ์ระหว่าง NGO กับชาวบ้านที่คัดค้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ดีสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพวกพ้อง มีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมกันทางใดทางหนึ่ง เช่น ชาวบ้านที่ให้การสนับสนุน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มนายทุน ส่วนหนึ่งอาจจะเกิดจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการขายที่ดินให้นายทุน หรือความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเครือข่ายจะนะรักษถิ่นกับชาวบ้านที่คัดค้าน อาจเกิดจากมีความกังวลเรื่องผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่ทั้งในแง่ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงเมืองจากสีเขียวเป็นสีม่วง เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่าง คอ.บต. กับกลุ่มนายทุน เป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ จากบทสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า คอ.บต. ผลักดันให้เกิดโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะโดยอาศัยการลงทุนจากกลุ่มนายทุน และกระบวนการขับเคลื่อนโครงการทั้งหมดเป็นความรับผิดชอบของ คอ.บต. ซึ่งภาพของกลุ่มนายทุนจะไม่ถูกหยิบยกขึ้นมาปรากฏให้ชัดเจนในความขัดแย้งดังกล่าว ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแสดงจึงเป็นไปในลักษณะแบบไม่เป็นทางการ ในขณะที่เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง NGO กับเครือข่ายจะนะรักษถิ่น เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์เหตุการณ์การประท้วง ตลอดจนการสลายการชุมนุมจะเห็นได้ว่าตัวแสดงทั้งคู่ปรากฏในทุกเหตุการณ์ และมีการเคลื่อนไหวควบคู่กันทุกครั้ง จึงจัดเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น

ความขัดแย้งระหว่าง ศอ.บต. กับ NGO และเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น เป็นไปในลักษณะความขัดแย้งกันหนักหน่วง เนื่องจาก NGO และเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น เป็นแกนนำหลักในการคัดค้านกรณีโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมจะนะ ซึ่งจะเห็นได้จากการประท้วงในวันที่ ศอ.บต. เป็นเจ้าภาพในการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นโรงเรียนจะนะวิทยาและที่องค์การบริหารส่วนตำบลลิงชันในวันที่ 11 กรกฎาคม 2565 ตลอดจนการประท้วงหน้าศาลากลางจังหวัดสงขลา และหน้าทำเนียบรัฐบาล นอกจากนี้ จากแผนภาพจะเห็นว่าชาวบ้านที่ให้การสนับสนุนกับชาวบ้านที่คัดค้านก็มีความขัดแย้งกัน แต่ไม่ถึงขั้นขัดแย้งกันหนักหน่วง เนื่องจากผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ ทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุนมีจุดยืนที่แตกต่างกัน แต่ก็ยังคุยกันได้และเลือกใช้วิธีการไม่พูดถึงประเด็นที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา

จากการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาโดยใช้เครื่องมือหัวหอม สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา

ประเด็นวิเคราะห์	ฝ่ายคัดค้าน (เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น NGOs ชาวบ้านที่ คัดค้าน)	ฝ่ายสนับสนุน (รัฐบาล ศอ.บต. ภาครัฐ ในพื้นที่ ภาคเอกชน ชาวบ้านสนับสนุนในพื้นที่)
จุดยืน (Position): สิ่งที่บอกว่าการต้องการ	คัดค้านการเกิดนิคม อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในพื้นที่จะนะ	สนับสนุนโครงการพัฒนา นิคมอุตสาหกรรมจะนะ
จุดที่สนใจ (Interest): สิ่งที่ต้องการลึก ๆ	ไม่ต้องการเห็นการ เปลี่ยนแปลงเมืองจาก เกษตรกรรมไปสู่ อุตสาหกรรม จน ก่อให้เกิดผลกระทบจาก การเกิดนิคมอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่ตามมา	ต้องการยกระดับการพัฒนา พื้นที่แบบก้าวกระโดด เพื่อให้เห็นผลของการพัฒนา ในเชิงประจักษ์ (มี Impact สูง) ต่อพื้นที่โดยอาศัย ทุนจากเอกชนในการ ขับเคลื่อนโครงการ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา (ต่อ)

ประเด็นวิเคราะห์	ฝ่ายคัดค้าน (เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น NGOs ชาวบ้านที่ คัดค้าน)	ฝ่ายสนับสนุน (รัฐบาล คอ.บต. ภาครัฐ ในพื้นที่ ภาคเอกชน ชาวบ้านสนับสนุนในพื้นที่)
ความจำเป็น (Need): สิ่งที่ขาดไม่ได้เลย	ปกป้องฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ประมง ทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากที่ดิน ในพื้นที่	ต้องการขยายการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในพื้นที่ เพิ่ม GDP สร้าง รายได้และอาชีพ
ความกลัว (Fear): สิ่งที่กังวล ไม่ต้องการสูญเสียไป ไม่ต้องการพบเจอ	การพัฒนานิคม อุตสาหกรรมจะนะจะส่งผล ต่อการเปลี่ยนแปลง ทรัพยากร ธรรมชาติ เช่น ทรัพยากรประมงในพื้นที่ เปลี่ยนแปลงไป จนทำให้ คุณภาพชีวิตของคนใน พื้นที่แย่ลง (คำแถลงการณ์ ของไครยะห์ เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2564)	ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับ การพัฒนา จนส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตของประชาชน ในพื้นที่แย่ลง (บทสัมภาษณ์ นายก เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2564)

ที่มา: ผู้ให้ข้อมูลหลักจากฝ่ายคัดค้านและฝ่ายสนับสนุน และการวิเคราะห์เอกสาร

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความขัดแย้งจากโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่: กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรมจะนะ พบว่า เหตุการณ์ความขัดแย้งเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 หลังจากคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการโครงการเมืองต้นแบบ สามเหลี่ยม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเมื่อปี พ.ศ. 2562 เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบขยายโครงการให้จะเป็นเมืองอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต ดังที่ Daily News (2023) ระบุว่าพื้นที่อำเภอจะนะถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญ

ที่เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างภาคใต้ตอนล่างกับภาคใต้ตอนกลางและภาคใต้ตอนบน หากพื้นที่ที่มีนิคมอุตสาหกรรมเกิดขึ้นจะมีการเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจภาคใต้ได้ ในขณะที่การเคลื่อนไหวของการคัดค้านนิคมอุตสาหกรรมจะนะเริ่มมีแนวโน้มถึขึ้น ทั้งนี้ OPT New Online (2022) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวของเครือข่ายคัดค้านนิคมอุตสาหกรรมจะนะ เกิดขึ้นโดยมีแกนนำ NGO ที่เป็นนักอนุรักษ์และฟื้นฟูทะเลไทย ผู้ก่อตั้งเครือข่าย NGO ภาคใต้ ประธานคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ (กป.อพช.ใต้) ที่เคยเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย และโครงการโรงไฟฟ้าของกรมไฟฟ้าฝ่ายผลิตมาก่อน ร่วมกับที่ปรึกษาเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น ที่ปรึกษา กป.อพช.ใต้ ที่เคยเคลื่อนไหวต่อต้านโครงการสร้างท่าเทียบเรือปากบารา และมีบทบาทบนเวทีภาคประชาสังคมในหลายพื้นที่ ซึ่งกลุ่มแกนนำที่ได้กล่าวข้างต้นมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่นผ่านการเป็นคณะกรรมการร่วมของ กป.อพช.ใต้ และการเป็นที่ปรึกษาเครือข่าย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2563 มีการชุมนุมคัดค้านหลายครั้ง จนนำมาซึ่งการสลายการชุมนุมหน้าทำเนียบรัฐบาลในปี พ.ศ.2564 ทำให้นำไปสู่การเรียกร้องให้ประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ปลายปี พ.ศ. 2565 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ลำดับเหตุการณ์ของความขัดแย้งกรณีนิคมอุตสาหกรรมจะนะที่ยืดเยื้อกันมาเป็นระยะเวลาเกือบ 8 ปี สะท้อนให้เห็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้กลุ่มที่มีอำนาจเหนือคนส่วนใหญ่ในสังคมเอาเปรียบกลุ่มที่มีอำนาจน้อยกว่า และทำให้สังคมที่มีโครงสร้างสถานะของความเหนือกว่านั้น ปฏิบัติต่อผู้คนที่ถูกระงับโดยการเอาर्डเอาเปรียบ หรือปล่อยให้อยู่ในสภาพที่ไร้ทางออก จนนำมาซึ่งเหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องในหลายครั้ง และทำให้มีการสลายการชุมนุมในช่วงปลายปี พ.ศ. 2564 (BBC News Thai, 2021; Springnews, 2021; Bangkok Business, 2022)

นอกจากนี้ จากการใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่าความสัมพันธ์ของตัวแสดงในกรณีความขัดแย้งนิคมอุตสาหกรรมจะนะมีความซับซ้อน โดยตัวแสดงหลายภาคส่วน เช่น ภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชน แต่เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่เสนอทางสื่อต่าง ๆ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่า คู่ขัดแย้งหลักในกรณีนิคมอุตสาหกรรม

จะนะ คือ ฝ่ายสนับสนุนที่นำโดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และฝ่ายคัดค้านที่นำโดยเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น สอดคล้องกับ Thairath (2021) ได้รายงานไว้ว่า เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่นเรียกร้องให้รัฐบาลตรวจสอบ ศอ.บต. ยุติโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ ซึ่งโดยทั่วไปการวิเคราะห์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของฝ่ายต่าง ๆ เป็นการวิเคราะห์ว่าใครเกี่ยวข้องในความขัดแย้งนั้น ๆ บ้าง และมีความสัมพันธ์กันอย่างไรทั้งในเชิงความขัดแย้งและความร่วมมือ หากวิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้องได้อย่างครอบคลุมจะนำไปสู่แนวทางในการหาทางออกของความขัดแย้งได้ (Chaijaroenwatana, 2018)

ในส่วนของการวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งที่ทั้งสองฝ่ายมีจุดยืนแตกต่างกันอย่างชัดเจนในประเด็นของการสนับสนุนและคัดค้าน นิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่ง Kwanjai, (2021) กล่าวว่า ความขัดแย้งในกรณีจะนะทั้งในอดีตและปัจจุบันเกิดจากมุมมองที่รัฐและชุมชนมองศักยภาพของพื้นที่ในแง่มุมที่ต่างกัน สอดคล้องกับ Kesarat and Rinthaisong (2019) และ Garagait and Chaijaroenwatana, (2022) ที่ศึกษาพบว่า มุมมองของภาครัฐ ผู้รับผิดชอบโครงการที่มีต่อโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่เห็นศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะที่ประชาชนเห็นความล้มเหลวของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ อื่น ๆ ในอดีต จึงทำให้มีความเห็นที่ไม่ตรงกันนำมาสู่การมีจุดยืนที่ชัดเจนของฝ่ายตน แต่ทั้งนี้ด้วยความเหนือกว่าของอำนาจรัฐ มุมมองของรัฐย่อมกลายเป็นคำตอบสุดท้ายของการพัฒนา ซึ่งไม่แตกต่างจากสถานการณ์ในหลาย ๆ พื้นที่ที่เคยปรากฏ เช่น กรณีโรงแยกก๊าซธรรมชาติจะนะ กรณีโรงไฟฟ้าจะนะ กรณีท่าเทียบเรือจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล และกรณีการถมที่ดินในทะเล (Kesarat & Rinthaisong, 2019)

ในประเด็นเรื่องจุดสนใจของฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ พบว่า ต่างมีจุดสนใจที่ต่างกัน โดยฝ่ายคัดค้านไม่ต้องการเห็นการเปลี่ยนผังเมืองจากเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรมที่จะก่อให้เกิดผลกระทบจากการเกิดนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ตามมา ในขณะที่ฝ่ายสนับสนุนโครงการมีจุดสนใจ คือ ต้องการยกระดับการพัฒนาพื้นที่แบบก้าวกระโดด เพื่อให้เห็นผลของการพัฒนาในเชิงประจักษ์โดยอาศัยทุนจากเอกชนในการขับเคลื่อนโครงการ จุดสนใจของฝ่ายคัดค้านที่สนใจต่อประเด็น

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ สอดคล้องกับ Garagait and Chaijaroenwatana (2022) ที่พบว่า ประเด็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ ในขณะที่จุดสนใจของฝ่ายสนับสนุนกลับมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาพื้นที่แบบก้าวกระโดด จุดสนใจที่ต่างกันนี้ย่อมนำมาซึ่งความขัดแย้งได้

สำหรับประเด็นความจำเป็นของฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านโครงการที่เห็นความจำเป็นแตกต่างกันนั้น โดยที่ฝ่ายสนับสนุนเห็นความจำเป็นในการปกป้องฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนฝ่ายคัดค้านโครงการเห็นความจำเป็นในการขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงถึงความกลัวของทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านโครงการพบว่า กลับมีความสอดคล้องกันโดยต่างก็มีความกลัวว่าคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่จะแย่ลง จะเห็นได้ว่า เมื่อวิเคราะห์ถึงแก่นชั้นในของห้วงหอมตามทฤษฎีห้วงหอม (Peace Resource Collaborative, 2021) คือ การวิเคราะห์ความกลัว พบว่า ทั้งฝ่ายคัดค้านและฝ่ายสนับสนุนโครงการต่างมีความกลัวในเรื่องเดียวกัน ผลจากการวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยให้เข้าใจว่าแต่ละฝ่ายมีจุดยืน จุดสนใจ ความจำเป็นและความกลัวอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป ทั้งนี้ มีงานศึกษาหลากหลายที่สะท้อนให้เห็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของหลาย ๆ การศึกษา เช่น การดำเนินโครงการควรดำเนินการอย่างโปร่งใส ปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรการสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน รับฟังความคิดเห็นและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และให้อำนาจชุมชนในพื้นที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง (Singsri & Chompunth, 2018; Garagait & Chaijaroenwatana, 2022)

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ความขัดแย้งนิคมอุตสาหกรรมจะนะ ทั้งจากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง มีข้อเสนอแนะทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการต่อภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการความขัดแย้งในกรณีนิคมอุตสาหกรรมจะนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

1. ให้สถาบันทางการศึกษาซึ่งเป็นสถาบันทางวิชาการ และได้รับการยอมรับจากหลายฝ่าย เข้ามาเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยคู่ขัดแย้งหลัก กล่าวคือ ตัวแทนของฝ่ายสนับสนุนซึ่งนำโดย ศอ.บต. และตัวแทนของฝ่ายคัดค้าน คือ NGO หรือกลุ่มชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดนิคมอุตสาหกรรม

2. จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างเป็นอิสระ ปราศจากการครอบงำทางความคิด และดำเนินการครอบคลุมในทุกมิติ อาทิ ด้านของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษา เป็นต้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

3. สร้างพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพในการแสดงออก เพื่อหาทางออกจากความขัดแย้ง โดยต้องมีการวิเคราะห์จุดร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

4. จัดเตรียมช่องทางและบุคคลที่ทำการสื่อสารข้อมูลโครงการพัฒนาอย่างถูกต้อง เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงข้อมูลโครงการอย่างถูกต้องเป็นจริง

ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน

1. ควรคำนึงถึงหลักวิชาการและยอมรับข้อค้นพบที่น่าเชื่อถือจากฝ่ายวิชาการ เคารพการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรพัฒนาเอกชน

1. ควรนำเสนอข้อมูลข่าวสารการวิเคราะห์โดยปราศจากอคติ เป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

2. ควรเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย ทั้งในด้านขั้นตอนกระบวนการจัดทำ SEA การบูรณาการกับแผนการพัฒนาพื้นที่ที่ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะต่อประชาชน

1. ควรแสดงบทบาทและเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

2. ควรศึกษารายละเอียดโครงการอย่างถ่องแท้รอบด้านถึงผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ

3. ควรศึกษาบทบาทหน้าที่และสิทธิของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ เพื่อให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นได้อย่างมั่นใจในกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- Bangkok Business. (2022). *The People's Democratic Party shows its stand to support the government to move forward "Chana Estate", hoping that young people will have jobs.* (January 13, 2022). Retrieved June 25, 2022, from <https://www.bangkokbiznews.com/news/982396>
- BBC News Thai. (2021). *Chana: An overview of the events after the dissolution of the Chanaraktin protest network at the Government Office.* Retrieved June 25, 2022, from <https://www.bbc.com/thai/thailand-59546227>
- Chaijaroenwatana, B. (2018). *Conflict Management: Basic understanding & case studies.* Prince of Songkla University.
- Daily News. (2023). *Let's get to know Chana industrial estate and what are the expectations of SBPAC.* Retrieved June 10, 2023, from <http://www.d.dailynews.co.th/article/834085>

- Galtung, J. (1969). Violence, peace and peace research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167-191.
- Garagait, S., & Chaijaroenwatana, B. (2022). Conflict management on the state development project: A Case study of the Coastal Protection Dam, Muang Ngam Subdistrict, Singhanakhon District, Songkhla Province. *PAAT Journal*, 4(8), 46-57.
- Kesarat, C., & Rinthaisong, I. (2019). Conflict management between the state and the people on marine and coastal areas development projects in Southernmost Provinces of Thailand. *Journal of Liberal Arts, Prince of Songkla University*, 11(1), 116-149.
- Kwanjai, T. (2021). *SEA and the resolution of the Chana conflict*. Retrieved May 22, 2023, from <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/980349>
- Lederach, J. P. (1997). *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Matichon Online. (2020). *Dr. Suphat invites people to use hashtags #SAVECHANA protects Chana from the government's destructive policies*. Retrieved July 1, 2022, from https://www.matichon.co.th/social/news_2173839
- OPT New Online. (2022). *Chana local people voice VS NGOs*. Retrieved June 10, 2023, from <http://www.opt-news.co.th/article/24316>
- Peace Resource Collaborative. (2021). *Handbook of basic conflict management*. Peace Resource Collaborative.

- Saenkum, D., & Sangkachan, A. (2018). Karl Marx's Social Philosophy: An Analysis Problem of Equality. *Journal of Social Innovation*, 7(1), 74-83.
- Singsri, A., & Chompunth,C. (2018) Conflict from a mega industrial development project: A case study Rayong industrial estate park project (bankhai). *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 8(3), 113-127.
- Songkhla Focus. (2023). *The 2nd SEA" Songkhla – Pattani Brainstorming*. Retrieved May 22, 2023, from <https://www.songkhlafocus.com>
- Springnews (2021). *The dissolution of the protest Look back at the promises made by the state*. Retrieved June 25, 2022, from <https://www.springnews.co.th/spring-life/818832>
- Thairath. (2021). *Chana Rak Thin Network settles down at the UN call for 4 issues*. Retrieved June 13, 2023, from <https://www.thairath.co.th/news/politics/2262767>
- Themetter (2020). *Explain in detail "Chana industrial estate" what is the origin, what will happen and why do people have to protest?.* Retrieved June 25, 2022, from <https://thematter.co/brief/130811/130811>
- Wartani (June 30, 2022). Wartani Politics Talk EP80 [video]. Retrieved June 25, 2022, from <https://www.facebook.com/wartanimap/videos/3435238570037946>